

Egymás nélkül nincsenek

Vannak színházi rendezők, akik csak szórakoztató előadásokat tudnak rendezni. (Úgy, ahogy.) De akadnak olyanok is, akik egyszerűen képtelenek csak szórakoztató előadást rendezni. Amikor pusztán ez lenne a cél, akkor is feszíti őket a többit vagy nagyobbat mondhatnék. (És ezt nem panaszképpen hozom fel.) Olyan lelki és művészi alkattal bírnak, hogy minden körülmények között az ember- és társadalomábrázolással van dolguk. Tehát az ún. könnyű darabokat is lesúlyozzák, vagy nyakon öntik iróniával, máskor egyenesen szarkazmusba hempergetik. Az 52 éves vajdasági rendező, Urbán András jellegzetesen ez a típus, ráadásul lételeme a provokáció. Színháza egyszerre személyes és közéleti töltetű, indulatú. (Az Átriumban bemutatott *A trianoni csata* című előadásáról a *Mozgó Világ* 2022. áprilisi számában írtunk.)

Jellemző eset, hogy amikor Urbán András három évvel ezelőtt a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház vezetőjeként színre vitte társulatával a *Csókos Asszony Lovagjai* című „szindikalista operettgálát”, a színészei felhánytorgathatták, mennyire elégük van igazgató-rendezőjük előadásaiból: a sok meztelenkedésből, trágárságból, földtúrásból, vérből, ordítózásból és egyéb posztmodern színházi eszközökből. (Mélyen megragadt bennem az egyik felháborodott színésznő fájdalmas jajkiáltása: amikor egyszer végre Csehovot visznek színre a Kosztolányiban, akkor férfiszínészekre osztják a három nővér

szerepeit, Olgát, Mását és Irinát!) A *Csókos Asszony Lovagjaiban* aztán megkapták a kárpótlást a szebbre, jobbra, halhatatlanabb műfajokra vágyó színészek: volt ott operett, primadonna, bonviván, flitter, tollboa, fejdísz, huszármente, rámás csizma, paszomány rogyásig. Meggyőző műfajismerettel, egyben groteszkül adták elő – ettől volt ellenállhatatlanul mulatságos a játékuk.

Mostanra Urbán András áttette igazgatóiszék-helyét Szabadkáról Újvidékre, és nyugodtan tekinthetjük székfoglalónak a *Történet egyszer Újvidéken* című előadását. Idén januárban mutatták be, aztán nyertek vele vagy fél tucat díjat a 69. alkalommal megrendezett, rangos szerb színházi fesztiválon, a Sterija Játékokon. (Ugyanakkor nem nyertek egyetlen díjat sem a Magyar Színházak 36. Kisvárdai Fesztiválján, talán nem véletlenül.) Nyár végén vendégszerepelt a produkció Budapesten is, a Városmajori Szemlén, ahol szintén díjazta a társulat munkáját a szakmai zsűri.

A *Történet egyszer Újvidéken* alaphelyzete az, hogy az ötvenéves Újvidéki Színház megülte kerek születésnapját, ünnepi gálaműsort adván a protokollközönségnek. A színészek kötelező részvétele az utolsó vendég távozásáig tartott. Utána pedig már nem érdemes vagy nincs is mivel hazamenni, így bent maradnak az épületben a reggeli társulati ülésig. Az éjszakai üres színház jó terepe annak, hogy a gálába öltözött, lestrapált színészgárda kitárulkozzon, illetve rá-

kérdezzen önmagára vagy másokra. A partnerekre, a munkatársakra, a direktorra vagy a közönségre. A színházra, a közegre, a kisebbségre, a többségre. Mindezt olyan formában, mint ha a kora este ünnepi revüje tovább folytatódna. Hiszen áll még a díszlet: lógnak-libegnek a színpadot szegélyező arany-ezüst partifüggönyök, színesre világítva szépen piroslanak, kéklenek vagy zöldellnek. A zenészek is éberen szunyókálnak, úgyhogy bár mikor készségesen a húrok közé csapnak, ha valamelyik színész rágyújt egy-egy musical- vagy operettszámra.

Az előadás jószerével a teljes társulatot felvonultatja. Valamint befogad még öt újvidéki akadémistát, nem utolsósorban azért, hogy a befogadás nehézségét is megmutassa. A produkció jó alkalom arra, hogy az igazgató-rendező és a színészcsapat ki- és megpróbálják egymást, mennyi a hajlandóság és a képesség bennünk a közös munkára. Persze Urbán András ismer itt mindenkit. A délvidéki színházi szakma egy akolból való: az Újvidéki Művészeti Akadémián tanult mindenki, és a Vajdaságban működő négy-öt magyar színház átjárható, közlekedhetnek közöttük az alkotók. Urbán András is dolgozott már korábban az Újvidéki Színházban, például a Végel László *Neoplanta* című regényéből készült adaptációt vitte színre, amely hosszú, sikeres szériát futott be.

De ez a munka most mégis más. Megalapozó és iránymutató. Tudjuk meg egymástól és egymásról, hogy mire vállalkozunk – gondolhatta az új színházvezető. Mi lehetne alkalmasabb induló felmérés, mint egy önvallomást és társadalomrajzot is forszírozó zenés-táncos előadás. A fiatal Szalai Bence például a *Hair I got Life*-jával készletti tombolásra a

csapatot, a középkorú Huszti Dániel pedig a *Csárdáskirálynő* Jaj, cica számával forgatja meg az akadémistákat, akik néma kötelességteljesítésükkel és szijas bórszerelésükkel szinte rabszolgák benyomását keltik. De a változatos stílusú szólók közé az is befér, ahogy Kőrösi István a Kicsit szomorúság a hangulatom *mámma* című slágert adja elő körülbelül olyan modorban, ahogyan Korda György csinálta volna 1970-ben valami tévés esztrádműsorban. Megtalálja a helyét az előadásban a Rocky Horror Picture Show Sweet Transvestite-je is Mészáros Árpád és tettestársai dinamikus elővezetésében. A *West Side Story* lendületes Amerika-számának ránk zúdulását rögtön ellenpontozza a Katyusa-dal Krizsán Szilvia ugyancsak markáns interpretációjában, félmeztelen indiántollas férfitáncokkal.

A zenés betétek közül a *Chicago* musical Cella-tangója a telitalálat, amelyben a színésznők – a hagyományosnak mondható, székes tánc-koreográfia lebonyolításán túl – egyéninek, sőt már-már személyesnek ható szövegváltozatokkal teszik magukévá a dalt. Itt muszáj kitérnem a női gárdából László Juditra, aki – ha már Chicago – alighanem Velma Kelly szerepére született. Ami persze nem jelenti azt, hogy ne lenne elementáris akkor is, amikor a *Szomorú vasárnapot* süvölti el, vagy amikor ezüsthüvelyes parókat viselő kolléganői társaságában elénekli a *Voulez-vous coucher avec moi*-t. Utóbbival arra utalnak, azt jelenítik meg, hogy az Újvidéki Színház épületében valaha kupleráj működött. Más források szerint viszont mozi, ahol általában western-filmeket vetítettek, tehát öldösték az indiánokat. Így aztán joggal bukkanunk fel a már említett indiánok,

akik a színház – mint virtuális indián tömegsír – bezárását követelik. Van azonban némi mentsége a teátrumnak: egyszer régen játszották itt a *Winnetou és a puhaszőrű őzgida az Ezüst-tó partján* című multikulturális operettet. (Talán nem annyira az előadást minősíti, mint engem, hogy ez volt a kedvenc részem. A Kőrösi István, Ferenc Ágota és Mészáros Árpád által előadott, szellemes dalszövegű, frenetikus jelenet a *Winnetou és a puhaszőrű őzgidából*.)

A *Történt egyszer Újvidéken*-ben kulcsszerepet játszik Gergye Krisztián koreográfus, aki olyan csoportos táncokat talált ki igen leleményesen, amelyek megengedik, hogy azokat minden szereplő végrehajtsa, ugyanakkor a koreográfia láthatóvá teszi a képességekben és a képzettségben mutatkozó eltéréseket. Mondhatni, tudatosan érzékelteti egy színpadi közösség tagjainak különbözőségét is.

Ahogy írok a kisebbségi extravaganza sok zenével, tánccal, szellemekkel és indiánokkal alcímmel ellátott bemutatóról, felmerülhet a kérdés, hogy miről is szól ez. Mi az értelme? Egy kedves kritikuskollégám, a vajdasági színházakat jól ismerő Proics Lilla így fogalmazta meg: lehet rendkívül vidám estének látni, vagy slágvortokban felidézett problémahalmaznak. Netán dilemmának, hogy mit is jelent most és itt színházat csinálni, mit képvisel az ötvenéves Újvidéki Színház társulata és egyáltalán a léte, továbbá mit is várhatunk a most kezdődő Urbán-érától.

És volt itt még valami. A színészek menet közben többször fordultak prózában és dalban a közönséghez, amelyről – a sztori szerint – tudják is meg nem is, hogy ott ül velük szemben. Eléneklük azoknak a dalát is,

akik nincsenek itt. „Ebbe a színházba nem járok, mert a színészek és rendezők trágárok. Ebbe a színházba nem járok, meztelenek benne a királyok. Ebbe a színházba be se lépek, nincs már jó, ízes történet. Nekünk jár a szórakozás, fergeteges visítozás. Lásunk történelmi drámát, szép ruhát és melódiát!” És így tovább. A színészek ebbe nem nyugszanak bele: „Nélkületek nem is vagyunk. De ti sem vagytok nélkülnk. Mi addig leszünk, ameddig ti is, ti addig lesztek, ameddig mi is.” A nyelven, amin dalolok, s ti értetek, nem lesz, ki szóljon, beszéljen értetek – éneklj Figura Terézia.

Az előadás vége igazi gyomros. Jugoslovenka-dal, balkáni bulihangulat. Majd felsorakozik a rivaldánál, felénk fordul a huszonöt szereplő. Szerbül énekelnek nagy erővel a képünkbe. Eredetileg francia dal ez, amit harsognak, a szerb változatát 1965-ben vitte sikerre a népszerű jugoszláv énekes, Dragan Stojnić. De itt nem az szól, hanem a *Pekinška Patka* (Pekingi kacsa) nevű, újvidéki szerb rockzenekar által punkosított verzió. Bila je tako lijepa – üvöltik a színészek. Lehet, igen, hogy ez lesz végül. „Olyan szép volt” – csak szerbül.

121

Történt egyszer Újvidéken. Az Újvidéki Színház előadása. Szerző: **Urbán András**. Főbb szereplők: **Banka Livia, Crnkovity Gabriella, Szalai Elor Emina, Faragó Edit, Ferenc Ágota, Figura Terézia, Giricz Attila, Gombos Dániel, Huszta Dániel, Kőrösi István, Krizsán Szilvia, László Judit, Magyar Attila, Mészáros Árpád, Német Attila, Oszvár Róbert, Pongó Gábor, Sirmer Zoltán, Szalai Bence**. Az Újvidéki Művészeti Akadémia hallgatói: **Sadiković Marijo, Bagi Natália, Dedovity Tomity Lea, Greguss Lilla, Gusztony Endre**. Dramaturg: **Oláh Tamás**. Zeneszerző: **Szerda Árpád**. Koreográfus: **Gergye Krisztián**. Díszlet: **Marija Kalabić**. Jelmez: **Senka Ranisavljević**. Rendező: **Urbán András**.